

DNA van de Stad

<i>Datum:</i>	woensdag 12 oktober 2011, 20:00u (19:30 inloop expositie)
<i>Plaats:</i>	restaurant de Koekfabriek, Westzijde 188
<i>Discussieleider:</i>	Joke Bosch , communicatie manager
<i>Inleiders:</i>	Marlies Rohmer , architect en eigenaar architectenbureau Marlies Rohmer, schrijfster "the next Generation" Eduard Dirkzwager , "streekmarketeer" bij Stichting Marketing Zaanstreek, directeur Merkator
<i>Panelleden:</i>	Isabella de Jong , directeur Kunstcentrum; exploitant B&B/bewoonster Zaanse Schans Piet Keijzer , oud-wethouder Wonen; voorz. Stichting De Waakzaamheid; Zaankanter in harten nieren Hans Kuyper , voormalig stadsdichter, (kinderboeken)schrijver en muzikant
<i>Bezoekers:</i>	ca 85

Als opmaat over het DNA van de Stad heeft Babel een aantal mensen gevraagd om foto's in te leveren, die volgens hen het DNA van de Zaanstreek weergeven. Deze oproep leverde ruim 100 foto's op. Deze avond zijn de foto's tentoongesteld en bekeken door de panelleden. Ieder panellid koos een favoriete foto vanuit de eigen beleving van het DNA van onze stad. Enkele fotografen zitten ook in de zaal. Tijdens deze avond werd het DNA van de Stad zowel vanuit deze persoonlijke beleving als vanuit de stedenbouwkundige en architectonische opgave en vertaalslag benaderd.

Tussen plan en realiteit, ontwerpen en beleven zit een spanningsveld. Hoe gaan professionals hier mee om? Wat voor betekenis heeft een begrip als DNA voor hen? De eerste inleider, Marlies Rohmer is relatief een buitenstaander in de Zaanstreek. Zij ging in op haar boek "The next generation", hierin schetst zij de zoektocht naar de samenhang tussen ruimtelijke en sociale verbanden. Hoe creëer je een ontwerp, dat niet alleen aansluit op de beleving en identiteit van de (potentiële) gebruikers, maar in zichzelf ook juist weer een stimulans daartoe vormt.

Tweede inleider is Eduard Dirkzwager, directeur van Merkator en sinds 2011 ingezet als 'streekmarketeer'. In opdracht van o.a. de Gemeenten en bedrijven is hij bezig met het opstellen van een visie hoe promotie van de Zaanstreek het beste integraal aangepakt kan worden. Doel is om de Zaanstreek te promoten voor buitenstaanders, toeristen, bedrijven en nieuwe bewoners. Basis hiervoor is het eigen karakter van de Zaanstreek, het DNA. Hij heeft daarbij een duidelijke mening waar de promotie op gericht moet zijn, wat sterk, te behouden eigenschappen zijn en welke zwakke eigenschappen vooral niet naar voren gebracht moeten worden.

Marlies Rohmer gaf direct toe dat zij inderdaad tot verkort de Zaanstreek niet kende. Afgelopen zomer besloot ze de vakantie in eigen land door te brengen, een fietstocht

langs de Zaan stond ook op het programma. Wat haar direct opviel waren de grote schaalverschillen; kleine huizen naast grote fabrieken. Dit is een belangrijk aspect wat zij het liefst ook in de nieuwbouw terugziet. Het Zaanwerfproject mocht van haar afgebroken worden, in ieder geval gedeeltelijk. Hierin zijn weinig nuanceverschillen te zien. Die schaalverschillen en ornamenten zijn terug te vinden in haar architectuur. Zoals het dobbelmanterrein in Nijmegen, voormalig wasmiddelenfabriek, waarin met veel inspraak van de bewoners een goede mix van functies is gekozen en een afwisseling van oud en nieuw. Zo is er op hun verzoek een markt gekomen in de wasstraat. De gebruiker speelt een belangrijke rol in haar ontwerpen. In haar boek *bouwen voor the next generation* is een verzameling van krantenkoppen, wat gebeurt er met de samenleving? Kinderen worden te dik, ouders hebben steeds minder tijd voor hun kinderen. Hierin pleit ze voor een levendig netwerk waarin kinderen veilig van A naar B kunnen lopen, hier zijn de overgangen van privé naar publiek belangrijk. In deze zone geven de gebruikers kleur aan hun eigen omgeving. Dit is ook terug te zien in de woningen aan de Zaan, de zone tussen de tuin en het vaarwater, hier liggen enkele bootjes en andere aanbouwen, deze wilde laag hoort bij de stad. Je moet inspelen op de verschillen in de stad. Marlies Rohmer zou pleiten voor een waterwijk als in Sausalito, San Fransisco. Zeer verschillende woonboten liggen hier naast elkaar. Welstand kennen ze niet en ook de brandweer is daar waarschijnlijk iets milder. Graag zou ze een waterwijkje ontwikkelen aan de noordzijde van het Zaaneiland. Echter is het lastig om dit plan te bespreken bij de Gemeente. Dick van Rooij, vindt het een geïsoleerd plan, de openbare ruimte is alleen toegankelijk voor bewoners. Marlies Rohmer vergelijkt het met een woonhofje, je mag er komen, maar het voelt alsof je op iemand anders terrein bent. Nanine Carree vraagt zich af of ze deze waterwoningen niet liever naast een grootschalige fabriek legt, om die schaalverschillen op te zoeken. Dat beaamt Marlies Rohmer.

De tweede inleider, Eduard Dirkzwager, vindt DNA een vervelende term. DNA is niet altijd positief. Sommige DNA gaat ten onder en andere DNA blijft.

De Zaanstreek is minimaal gelijk aan de andere subregio's in de metropool. We hebben alles in huis: cultuurhistorie, slagenlandschap, industrie, bedrijvigheid, etc. Eduard Dirkzwager vroeg zich hardop af, wat zit ons dwars? Lang heeft hij gedacht dat dit de slechte bereikbaarheid was door het Noordzeekanaal, maar de tweede Coen wordt inmiddels aangelegd. In de cijfers is te zien dat Zaanstad op economisch onder het gemiddelde scoort: het Bruto regionaal Product, opleidingsniveau, groei werkgelegenheid en de WOZ waarde ligt €50.000 lager dan gemiddeld. Het toppunt is dat het aantal hotelovernachtingen zelfs in Almere hoger ligt. Van het pittoreske Haarlem "verliezen" is niet raar, maar Almere zonder cultuurhistorie. Het zou allemaal wat meer in evenwicht mogen zijn. Bij Albert Heijn werkt op de marketingafdeling slechts één persoon uit de Zaanstreek. Dit is slecht voor de binding van het bedrijf met de regio.

Welke doelgroep zou Zaanstreek moeten aantrekken? In een tabel liet Eduard Dirkzwager zien welke doelgroepen er allemaal zijn, verticaal verdeeld over laag, midden en hoge statussen. En horizontaal de groepen; traditioneel, modern en postmodern. Deze laagste groep is reed aanwezig. Al we naar de midden en hoge status kijken is de kans klein dat we de traditionele groep aantrekken. Deze mensen durven weinig en kiezen eerder voor het "veilige" Haarlem. De postmodernisten willen het liefst veel te doen hebben, dus minstens 500 kroegen en 25 musea, dat heeft de Zaanstreek niet te bieden. Waar we ons volgens Eduard Dirkzwager op moeten focussen zijn de opwaartse mobielen: "de carrièregerichte individualisten met een uitgesproken fascinatie voor sociale status, nieuwe technologie, risico en spanning." Zij durven wel, als ze voor minder geld, meer krijgen. Deze mensen hebben net iets meer te besteden en zijn dus aantrekkelijk voor ondernemers. Want als je op een doordeweekse ochtend bij de Koekfabriek een koffie komt drinken, zit er bijna niemand. Voorbeelden van deze Zaanse denker, durvers en doeners zijn: Enricus Verkade, gebr. Molenaar van Wastora, gebr. Heijn, Piet Boon en dhr. Bruynzeel.

De voorzieningen zijn al aanwezig; bioscoop, Zaanse Chocoladefabriek, loods 5, winkelgebied, horeca op de Dam. Nu de mensen nog.

Maar hoe gaan we dat nu doen? Vroeg Dick Rooij zich af. Eduard Dirkzwager verwijst naar de 4 p's in het marketingwereldje (product, price, promotion, place). Momenteel focussen we op de p van product en promotie. Er wordt een nieuwe website ontwikkeld. Het nieuwe stadscentrum is een schot in de roos, alswaare een product. Het hotel is onze 'Erasmusbrug'. En de rotte plekken in de stad moeten worden opgelost, bijvoorbeeld entree Assendelft.

Joke Bosch vroeg zich af of de waterwoningen van Marlies goed zijn voor de opwaartse mobielen? "Zeker!" antwoordde Eduard hierop. "Ze zijn apart en binnenstedelijk. Alleen ze mogen wat Zaanse." "Dat moeten ze ook", aldus Marlies, alleen zover zijn ze nog niet met het plan omdat ze nog geen kans krijgen bij de gemeente. Het Beeldkwaliteitsplan van Sjoerd Soeters is een mooi document om eenheid te creëren.

De gemêleerdheid is volgen Mark Könst ook een product. Vroeger was er veel ondernemerschap, veel mensen zoals de gebroeders Molenaar zijn klein begonnen en groter gegroeid. "Geef het kleine ondernemerschap de ruimte om te kunnen groeien, rommelig is goed. Dit gebeurt niet als een gebied in één keer monofunctioneel wordt ingericht." Volgens Eduard Dirkzwager is die kakofonie ook een kracht, daarnaast is het ook heel modern. Almere heeft die gemêleerdheid niet. Ik ben dan ook blij met initiatieven als de Bezige Bij.

Joke Bosch stelde vervolgens de vraag wat er nog mist in het Zaanse DNA? Lonneke Koolman zou willen dat er meer aan de rand van de natuurgebieden kan worden gebouwd. Volgens Eduard Dirkzwager zijn er altijd redenen om iets niet te doen, maar belangrijk is dat er kansen gecreëerd wordt. Wel is de Zaanstreek de laatste decennia steeds meer gaan uitdijen, ipv het hanteren van de lineaire bebouwingsrichting langs de Zaan en de lintdorpen. Het is goed om te investeren in goede woningen in de bestaande stad. Paul Carree geeft aan dat als we een nieuwe doelgroep willen aantrekken, dat het belangrijk is dat de bestuurders dit ook gaan faciliteren. In de regelgeving van het bestemmingsplan kan je vaak niet groter bouwen en dus krijgt een 21ste eeuws huis de maten van een 19de eeuws huis. "In Amsterdam kan niet veel, dus als je hier meer mag dan zou de Zaanstreek aantrekkelijker worden," aldus Marlies Rohmer. Ze geeft als voorbeeld haar paard. Deze staat in Broek en Waterland, want in Amsterdam kun je geen paard hebben. Maar dat is wel de reden dat ze nu kijkt naar een woning in Broek en Waterland.

Na de Pauze kreeg eerst de wethouder Dennis Straat het woord. Inmiddels is hij ook van de Zaanstreek gaan houden, hij is er zelfs naar verhuisd. Maar 1,5 jaar geleden toen hij gevraagd werd als wethouder, kende hij de Zaanstreek voornamelijk van het langsrijden. Hij woonde zelf in Amsterdam en zijn ouders in Westfriesland. De onbekendheid van de Zaanstreek blijft een probleem. Hij deed dan ook de oproep dat tijdens de volgende zomer iedereen minstens één persoon van buiten de Zaanstreek hier rondleidt.

Vervolgens was het tijd voor het tweede onderdeel. De panelleden hadden ieder vanuit hun eigen DNA een favoriete foto uitgekozen. Allereerst Piet Keijzer, oud-wethouder en woont hier al zijn hele leven vanaf 1952. Toen hij in 1974 op vakantie ging, miste hij de geur het meest. Hij heeft op verschillende plekken in de Zaanstreek gewoond, de slachthuisbuurt, ERA-flats en nu in 't Kalf. De gekozen foto van Bart Leusink van de rokende schoorstenen, genomen vanaf de Julianabrug, illustreert voor hem de geur. Het is ongeveer het uitzicht vanuit zijn woonwijk, maar dan van de andere kant met de fabriek Tate&Lyle met prachtig zacht avondlicht. Volgens Piet Keijzer kun je het Zaanse DNA het beste achterhalen door met een aantal oerzaakankers te spreken en verhalen te verzamelen. Daarbij is het belangrijk om ook de Zaan weer toegankelijk te maken, zoals nu gebeurt bij de herbouw en restauratie van de Waakzaamheid.

Het tweede panellid, Isabella de Jong, is een geboren Amsterdammer. Ze verhuisde als kind naar Zuid-Holland maar voelde zich nooit thuis. Als directeur van het Kunstcentrum werd haar gevraagd te verhuizen naar de Zaanstreek. Ze was dolenthousiast om op Funda zoveel te koop te zien staan. De gekozen foto is er één van Frouke Hoekstra. Deze Foto typeert de eerste indruk die Isabella de Jong van de Zaanstreek had, als Willy Wonka in de Chocoladefabriek. Hoe kan je daar tussen wonen? Eerst woonde ze in Zaandijk en is sinds kort bewoonster van de Zaanse Schans. Een bijzondere mix van werken met moderne kunst en wonen in ene authentiek huis. Deze foto is ook gekozen omdat het een foto is die nergens anders gemaakt kan zijn, het samengaan van wonen werken is typerend voor de streek.

Het laatste panellid is Hans Kuyper, die het moeilijk vond om een foto te kiezen. Zaans DNA is eigenlijk een vreemde term, omdat de Zaanstreek genetisch gemanipuleerd is. Vanuit alle windstreken kwamen de mensen en ideeën: een echte Zaankanter is er niet. Hij zelf is ook import, geboren in Oostvoorne, maar woont hier inmiddels alweer 18 jaar. Hij heeft ook weleens een korte periode in Amsterdam gewoond, maar daar kon hij niet aarden. Waarom daar niet en in de Zaanstreek wel? Zaanstad bestaat uit dorpen en hij is een dorpsjongen. Dit is ook ons rijkdom. Zaan'stad' noemt hij een "ambtelijke verschrijving". De foto van Gerda Bakker laat het nieuwe stadhuis in aanbouw zien. Dit is een prachtige hoek van dit "dorp" gebaseerd op het domineespad. We kijken naar een dorpsgezicht en dat moeten we koesteren. Het DNA van de stad in het dorp. Hans Kuyper merkte ook op dat alledrie de gekozen foto's in de winter genomen zijn "Een beetje lijden kan geen kwaad."

Joke Bosch was vervolgens nieuwsgierig of Eduard Dirkzwager, deze beelden opneemt op Zaanstreek.nl. Hij denkt het niet, omdat schoorstenen toch afschrikken. Isabella de Jong, twijfelt hierover. Zij heeft immers ook in Almere gekeken voor een huis. De architectuur is mooi, maar geen cultuur. En deze heb je nodig voor een prettig woonklimaat. Die schoorstenen tonen reuring en een bedrijfsleven. Ook Piet Keijzer is het hier niet mee eens. Hij refereert naar Hamburg, waar de mooiste woningen uitzicht hebben op de industrie. Wel moet er dan gekeken worden hoe we om kunnen gaan met de milieuzonering.

"Om nieuwe groepen aan te trekken is het belangrijk dat er naast landschapsfoto's ook 'stadse' foto's worden getoond", aldus Eduard Dirkzwager. Het is belangrijk dat de 'lelijke' plekken worden opgeruimd. Toen hij deze avond over de Westzijde liep, irriteerde hij zich aan de winkelpanden met lelijke uitbouwen voor prachtige gevels.

Het opruimen van 'lelijke' plekken stuit op verzet vanuit de zaal. Want bestaat mooi niet bij de gratie van lelijk, aldus Henk Leguit. Hij noemt het een soort geschiedvervalsing, een stuk historie verdwijnt hiermee. Als reactie hierop geeft Eduard Dirkzwager aan dat we de lelijkheid niet moeten verheerlijken. Hij wil niet direct een PC Hoofdstraat.

Louis Groen, gemeenteraadslid PvdA, vraagt zich af wat er met het echt Zaans DNA gebeurt, 60 (?)% sociale woningbouw. Er zijn veel arbeiders die in de fabrieken werken. Wringt dit niet met de nieuwe Zaankanter? Volgens Isabella de Jong is die mix van arm en rijk niet bijzonder. Dat vind je in meerdere steden, die mix van wonen en werken dat is bijzonder. Dit kan volgens Hans Kuyper ook juist aantrekkelijk zijn. Rijkdom is niet geconcentreerd in een grachtengordel. Piet Keijzer ziet de spanning veel meer tussen de dorps- en stadscultuur. De timide dorpskinderen die moeten opboksen tegen de zelfgenoegzame (?) stadskinderen.

Op de vraag wat er nog toegevoegd aan het DNA, antwoordt Hans Kuyper, "trots". Mensen zijn zo negatief bij een verandering. Toen het hotel gebouwd werd, waren de reacties: "Ik mag niet eens één dakkapel!". Inmiddels is deze bijgedraaid met uitdrukkingen als "kan slechter". Volgens Piet Keijzer zouden we dit mopperen moeten

cultiveren met een prijs: Wie moppert er het best? Els Veenis sluit zich daar bij aan: "het was niks, het is niks en het wordt niks." Maar als iemand van buitenaf iets lelijks zegt over de Zaankanter sluiten we elkaar in de armen en komen voor onze streek op. Haar droom zou zijn dat er meer geëxperimenteerd wordt met woningbouw, zoals het ongewoon wonen in de wijken Fantasie en de Realiteit in Almere, bouwen zonder regels. Volgens wethouder Dennis Straat moeten we met die "mopperaar van het jaar" niet te veel mee te koop lopen. Belangrijker is dat we trots zijn en dit uitstralen, zodat mensen praten over de Zaanstreek en op z'n minst hier geld komen uitgeven. Zorgen dat de huidige inwoners niet wegtrekken is top, maar we moeten ook niet bang zijn nieuwe doelgroepen aan te trekken.

Isabella de Jong zou in de wandelweg (Provinciale weg) wat meer het karakter van de dorpen terug willen zien. De trein is nodig, maar vormt nu een barrière. Eduard Dirkwager zou het liefst zien dat bij elk nieuwbouwproject wordt nagedacht of er iets "Zaans" in zit. Dit hoeft niet zo letterlijk als het hotel. Lonneke Koolman zou willen dat er meer geïnvesteerd wordt in de huidige bevolkingsgroepen. Ze woont in Poelenburg, daar leeft het. Inwoners willen graag binnen hun wijk kunnen groeien, daar is een mix van woningen voor nodig. Louis Groen ziet ook die verheffing van Poelenburg, de tweede generatie is hoger opgeleid. "Je kunt in Zaanstad groeien". "Een gemiddelde Zaankanter is niet dommer dan een inwoner van Almere", aldus Piet Keijzer. Faciliteer deze groep, investeer in cultuur en onderwijs. Hoogopgeleiden hoeven niet 'ingekocht' te worden.

Jacob Reistma zou graag interessante winkels naar Zaandam halen. Winkels waardoor mensen blijven hangen, niet zoals Loods 5 waar mensen direct weer weg zijn. Deze worden volgens Eduard Dirkwager aangetrokken, zodra er een nieuwe doelgroep is. Winkeliers kijken naar de markt, het bestedingspatroon. Isabella de Jong geeft aan dat het lastig is. Het kunstcentrum heeft ook een mooie cadeauwinkel. Voor deze winkel is een andere doelgroep nodig. Ook de leners blijven achter op het inwonersaantal. Terwijl ze het grootste kunstcentrum van Nederland bezitten. Een andere wens komt van Ria Steenaart om de Zaanstreek het groene gebied van de metropoolregio te laten zijn. Eduard Dirkwager geeft als voorbeeld 't Twiske en het Westenwindpad, waardoor de natuur toegankelijker wordt.

De laatste hartenkreet komt van Simone: "als de bezoekers van de Coentunnel naar Loods 5 rijden, zien ze zoveel lelijks. Dit zouden we moeten aanpakken!"